

NOTITIE KEUZEVRIJHEID DOORSTROOMTOETS

RESULTATEN VRAGENLIJSTEN ONDER SCHOLEN

NOTITIE

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

TYAS PREVOO, DANIEL PRITSCH EN HANNEKE NIJLAND (SEO)
MARGOT OOMENS, EBBO BULDER, ISA KESSELS EN MARIJN VLEESKENS (OBERON)

IN OPDRACHT VAN

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

AMSTERDAM, 16 APRIL 2026

SEO-notitie nr. 2026-59

ISBN 978-90-5220-669-1

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2026 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl

Deze notitie gaat in op de vrijheid van scholen om zelf een keuze te maken voor een van de erkende doorstroomtoetsen. Eind 2024 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin gevraagd wordt om te verkennen wat er nodig is om te komen tot één doorstroomtoets.¹ Eind 2025 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de uitkomst van de gevraagde verkenning.² De staatssecretaris geeft aan dat een mogelijke stelselovergang naar één doorstroomtoets vraagt om een zorgvuldige onderbouwing. Een onderdeel van deze onderbouwing betreft de wensen van scholen. Daarover presenteren we in deze notitie landelijk representatieve cijfers.

In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voeren Oberon en SEO een evaluatie uit van de Wet doorstroomtoetsen po. Als onderdeel van deze evaluatie hebben we een vragenlijst afgenomen bij onder meer scholen voor (speciaal) basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Vooruitlopend op de eerste tussenrapportage van de evaluatie presenteren we in deze notitie de cijfermatige bevindingen van een specifiek onderwerp uit de vragenlijst: keuzevrijheid rondom de doorstroomtoets.

We tonen in deze notitie de cijfers over het belang van keuzevrijheid, het ideale aantal doorstroomtoetsen om uit te kiezen en de meningen over het invoeren van één doorstroomtoets. Daarvoor maken we gebruik van de vragenlijsten die in maart 2026 door SEO en Oberon onder scholen zijn uitgezet. Specifiek gaat het om de volgende vragen:

1. Hoe belangrijk vindt u het dat u als school zelf een keuze kunt maken uit een van de door de minister toegelaten doorstroomtoetsen?
2. In het schooljaar 2025/26 konden scholen een keuze maken uit in totaal zes doorstroomtoetsen. Wat vindt u van dit aantal van zes?
3. Wat is volgens u het ideale aantal doorstroomtoetsen om uit te kunnen kiezen?
4. Hoe staat u tegenover het invoeren van één en dezelfde doorstroomtoets voor alle scholen?
5. Stel dat er één doorstroomtoets komt en dat is een andere toets dan de toets die u momenteel gebruikt. Hoe staat u daar tegenover?
6. Stel dat er één doorstroomtoets komt, wat heeft dan uw voorkeur? (papier, digitaal of beide)

Bij elke vraag maken we onderscheid tussen het basisonderwijs (bo), het speciaal basisonderwijs (sbo) en het speciaal onderwijs (so)³. Daarnaast zijn vraag 1 en 4 ook gesteld aan scholen in het voortgezet onderwijs (vo). Tenslotte maken we voor de eerste twee vragen een vergelijking met de peiling die in 2018 voor de evaluatie van de Wet eindtoetsing PO is afgenomen onder scholen.⁴

We hebben de scholen die een vragenlijst hebben ingevuld vergeleken met de landelijke populatie. Daarbij hebben we gekeken naar verschillende achtergrondkenmerken. Bij alle scholen hebben we gekeken naar schoolgrootte (leerlingenaantal) en regio. Bij het bo en het vo hebben we ook gekeken naar achterstandsscore en bij het vo ook naar onderwijstype(n). Bij een aantal achtergrondkenmerken blijken er verschillen te zijn tussen de responsgroep en de populatie. In de analyses hebben daarvoor gecorrigeerd door middel van weging zodat we een landelijk representatief beeld kunnen geven.⁵

¹ Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31293-770.pdf>

² Zie <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2025D49580>

³ Onder speciaal onderwijs rekenen we so-scholen en (v)so-scholen. Scholen met enkel vso-leerlingen zijn niet bevroegd.

⁴ Tabellenboek behorend bij Oomens, M., Scholten, F., & Luyten, H. (2019). *Evaluatie Wet Eindtoetsing PO*. Eindrapportage. Oberon.

⁵ Het betreft een gecombineerde wegingsfactor voor schoolgrootte en achterstandsscore voor zowel bo als vo. Aan so-scholen is als eerste vraag gesteld hoeveel leerlingen de doorstroomtoets hebben gemaakt op hun school. De rest van de vragenlijst was alleen in te vullen door scholen waar meer dan 10 leerlingen de doorstroomtoets hebben gemaakt (61 procent van de responderende so-scholen). Omdat we van de totale populatie so-scholen niet weten voor

Belang van keuzevrijheid

Iets meer dan de helft van de bo-scholen (51%) en ruim twee derde tot bijna drie kwart van de scholen voor gespecialiseerd onderwijs (go) (sbo 69% en so 73%) vinden het belangrijk dat ze zelf kunnen kiezen uit een van de door de minister toegelaten doorstroomtoetsen (zie Tabel 1). Bij bo-scholen is een sterke afname te zien ten opzichte van 2018: toen vond meer dan 90 procent dit nog (zeer) belangrijk. Vo-scholen vinden deze keuzevrijheid minder belangrijk: maar 25 procent vindt dit (zeer) belangrijk. Ook hier is een afname te zien ten opzichte van 2018: toen vond nog bijna de helft het (zeer) belangrijk.

Tabel 1 Hoe belangrijk vinden scholen keuzevrijheid?⁶

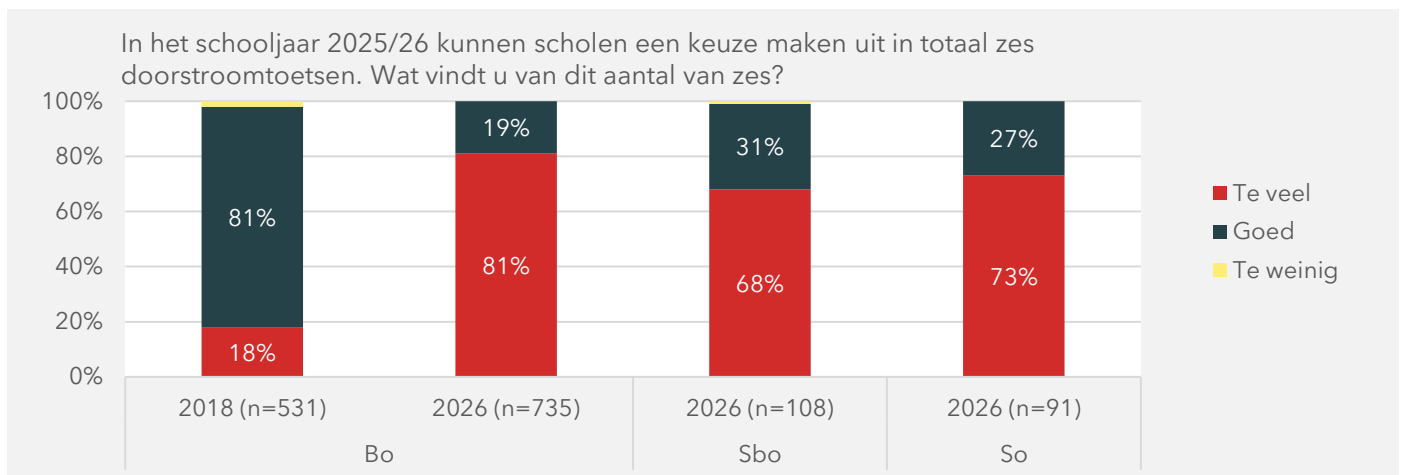
Hoe belangrijk vindt u het dat u als school zelf een keuze kunt maken uit een van de door de minister toegelaten doorstroomtoetsen?	Bo		Sbo	So	Vo	
	2018 (n=531)	2026 (n=735)	2026 (n=108)	2026 (n=91)	2018 (n=580)	2026 (n=594)
Zeer onbelangrijk	4%	16%	11%	7%	9%	26%
Onbelangrijk	1%	11%	6%	2%	15%	24%
Niet onbelangrijk en niet belangrijk	5%	22%	14%	18%	28%	25%
Belangrijk	44%	30%	33%	36%	37%	17%
Zeer belangrijk	47%	21%	36%	37%	11%	8%

Noot: Voor het voortgezet onderwijs luidt de vraagstelling: "Hoe belangrijk vindt u het dat basisscholen zelf een keuze kunnen maken uit een van de door de minister toegelaten doorstroomtoetsen?" In 2018 werd in de vraagstelling gesproken van eindtoetsen in plaats van doorstroomtoetsen.

Ideale aantal doorstroomtoetsen

Hoewel de helft van de bo-scholen en een meerderheid van de go-scholen het belangrijk vinden om zelf een doorstroomtoets te kunnen kiezen, vinden ze ook dat er op dit moment te veel keuze is (zie Figuur 1).

Figuur 1 Mening over aantal doorstroomtoetsen

Noot: In 2018 luidde de vraagstelling: "In het schooljaar 2017/18 konden scholen een keuze maken uit in totaal vijf eindtoetsen. Wat vindt u van dit aantal van vijf?"

6 welke scholen dit geldt, zijn de populatieomvang en de achtergrondkenmerken van de populatie niet bekend. We hebben daarom geen weging toegepast op de respons onder so-scholen.

Vanwege afrondingsverschillen tellen de deelpercentages niet altijd op tot 100%.

Ongeveer vier op de vijf bo-scholen vindt het huidige aantal van zes doorstroomtoetsen te veel. Bij sbo- en so-scholen ligt dit rond de 70 procent. Bijna geen enkele school vindt bovendien dat zes doorstroomtoetsen te weinig is. Ook hier is een verandering te zien ten opzichte van 2018. Toen vond 81 procent van de bo-scholen het toenmalige aantal van vijf doorstroomtoetsen goed, en 18 procent vond dit aantal te veel.

Hoeveel doorstroomtoetsen zouden er dan moeten zijn om uit te kiezen? Daarover zijn scholen verdeeld, maar de meeste scholen willen er drie of minder (zie Tabel 2). Dat geldt voor 76 procent van de bo-scholen, 59 procent van de sbo-scholen en 65 procent van de so-scholen. Van de bo-scholen wil ongeveer 40 procent dat er maar één doorstroomtoets is, bij de sbo- en so-scholen ligt dit rond de 20 procent.

Tabel 2 Ideale aantal doorstroomtoetsen

Wat is volgens u het ideale aantal doorstroomtoetsen om uit te kunnen kiezen?	Bo	Sbo	So
	Meting 2026 (n=735)	Meting 2026 (n=108)	Meting 2026 (n=91)
1	41%	19%	20%
2	13%	15%	15%
3	22%	25%	30%
4	3%	7%	7%
5	0%	1%	1%
6	2%	3%	2%
Meer dan 6	0%	1%	0%
Geen mening	19%	29%	25%

Meningen over het invoeren van één doorstroomtoets

Een meerderheid van de bo- en vo-scholen staat in algemene zin positief tegenover het invoeren van één en dezelfde doorstroomtoets voor alle scholen (zie Tabel 3). In het bo staat 61 procent hier (zeer) positief tegenover en in het vo 75 procent. Go-scholen zijn geen voorstander van het invoeren van één doorstroomtoets: 36 procent van de sbo-scholen en 44 procent van de so-scholen staat hier (zeer) positief tegenover.

Tabel 3 Mening over het invoeren van één doorstroomtoets

Hoe staat u tegenover het invoeren van één en dezelfde doorstroomtoets voor alle scholen?	Bo	Sbo	So	Vo
	Meting 2026 (n=735)	Meting 2026 (n=108)	Meting 2026 (n=91)	Meting 2026 (n=594)
Zeer negatief	8%	14%	15%	3%
Negatief	13%	33%	20%	7%
Neutraal	17%	13%	21%	13%
Positief	27%	15%	30%	30%
Zeer positief	34%	21%	14%	45%
Geen mening	1%	4%	0%	3%

Welke doorstroomtoets gebruikt zou gaan worden in een scenario met één doorstroomtoets, is van invloed op de mening van scholen over dit scenario (zie Tabel 4). Wanneer bij het invoeren van één doorstroomtoets die ene doorstroomtoets een andere is dan de momenteel gebruikte toets staat 31 procent van de bo-scholen daar (zeer) positief tegenover. Een groot verschil met de 61 procent die we eerder zagen bij het algemene scenario van één doorstroomtoets. Bo-scholen lijken vooral voorstander van het scenario van één doorstroomtoets als daarbij 'hun' doorstroomtoets gebruikt gaat worden. Ook go-scholen zijn (nog) negatiever over het invoeren van één doorstroomtoets als dit een andere doorstroomtoets is dan degene die ze zelf gebruiken. In het sbo staat 15 procent hier (zeer) positief tegenover, terwijl dat bij het algemeen scenario van één doorstroomtoets 36 procent was. In het so zijn deze percentages respectievelijk 21 procent en 44 procent.

Tabel 4 Mening over overstappen naar een andere doorstroomtoets bij invoeren van één doorstroomtoets

Stel dat er één doorstroomtoets komt en dat is een andere toets dan de toets die u momenteel gebruikt. Hoe staat u daar tegenover?	Bo	Sbo	So
	Meting 2026 (n=735)	Meting 2026 (n=108)	Meting 2026 (n=91)
Zeer negatief	10%	15%	11%
Negatief	17%	32%	24%
Neutraal	38%	31%	41%
Positief	22%	8%	18%
Zeer positief	9%	7%	3%
Geen mening	4%	6%	3%

De meeste scholen willen dat de toets zowel op papier als digitaal gemaakt kan worden, wanneer er één doorstroomtoets komt (zie Tabel 5). Bij alle typen onderwijs geeft een meerderheid van de scholen dit aan, in het sbo en so nog iets vaker dan bij bo. Opvallend is dat ook relatief veel bo-scholen de voorkeur geven aan een papieren toets. Bij sbo en so is er juist vaker een voorkeur voor een digitale toets dan voor een papieren toets.

Tabel 5 Voorkeur voor toetsvorm bij invoeren van één doorstroomtoets

Stel dat er één doorstroomtoets komt, wat heeft dan uw voorkeur?	Bo	Sbo	So
	Meting 2026 (n=735)	Meting 2026 (n=108)	Meting 2026 (n=91)
Een papieren toets	38%	9%	8%
Een digitale toets	7%	19%	25%
Een toets die zowel op papier als digitaal gemaakt kan worden	55%	70%	65%
Geen voorkeur	1%	2%	2%